

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

ПОПОВА ЛЮДМИЛА МИКОЛАЇВНА

УДК 378.091.3:373.3.011.3-051]:81'243(043.3)

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ДО ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ПОЧАТКОВІЙ
ШКОЛІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
ОЛЕФІРЕНКО Тарас Олексійович,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
декан факультету педагогіки і психології.

Офіційні опоненти : доктор педагогічних наук, професор
ШЕХАВЦОВА Світлана Олександрівна,
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»,
декан факультету іноземних мов;

кандидат педагогічних наук, доцент
КРОХМАЛЬ Алла Миколаївна,
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
доцент кафедри іноземних мов.

Захист відбудеться «6» травня 2021 року о 12.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.19 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9) та на сайті університету <http://www.npu.edu.ua>.

Автореферат розісланий «6» квітня 2021 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

М. Ю. Ляшенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сучасні тенденції у сфері професійної освіти пов'язані зі зростанням вимог до педагогічного професіоналізму фахівця. В умовах глобалізації світових процесів, реформування національної системи освіти України особлива увага приділяється професійній підготовці майбутніх учителів, відповідності їх фахової підготовки сучасним стандартам.

Вагомість питання актуалізується в державних законодавчих документах, а саме: Законах України «Про освіту» (2017), «Про загальну середню освіту» (2020), Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» (2016), Галузевій Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013), Указі Президента України «Про національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013) та інших. Фундаменталізація професійної підготовки сучасних учителів початкової школи, оптимізація її іншомовної складової обумовлена уведенням іноземної мови в інваріанту частину навчального плану Державного стандарту початкової загальної освіти, що передусім означає підвищення вимог до рівня сформованості іншомовної методичної компетентності майбутніх фахівців, формування їх здатності поряд із традиційно визначеним переліком предметів у початковій школі ефективно навчати й іноземних мов.

Теоретико-методологічні засади професійної освіти, які відображають взаємодію, взаємозв'язок і взаємозумовленість освітніх явищ і процесів, що ґрунтуються на методологічних принципах, розкриття сутності реалізації інноваційних підходів до сучасної підготовки майбутніх фахівців висвітлені вітчизняними науковцями В. Андрущенко, І. Бехом, В. Бобрицькою, В. Бондарем, О. Васюк, Н. Дем'яненко, В. Кремнем, М. Корцем, Л. Макаренко, Т. Олєфіренком, В. Петрук, Н. Рідей, Л. Сущенко та ін.

Проблема професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи вирізняється багатоаспектністю, міждисциплінарністю та інноваційністю. Витоки її дослідження знайшли відображення в наукових працях щодо підготовки педагога відповідно до сучасних вимог держави: А. Шлейхер (навчання на організації досліджень), Т. Кристопчук, Н. Ничкало (безперервність навчання), В. Кремень (професійна підготовка як цінність особистості), С. Сисоєва (інноваційність підготовки) та ін.

Проблему професійної підготовки вчителів початкової школи висвітлено науковцями в різних аспектах, а саме: Н. Бібік, О. Савченко (програмно-методичне забезпечення підготовки вчителів); С. Мартиненко, Г. Цехмістровою (теоретичне обґрунтування та зміст педагогічної діагностики); І. Зязюном, Н. Гузій, О. Отич (формування творчої особистості майбутнього вчителя); С. Шехавцовою (сутність соціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови в контексті компетентнісного підходу); А. Крохмаль (розвиток діалогової форми мовлення в мовленнєвих ситуаціях як інструмент розвитку потреби професійного самовдосконалення на заняттях з іноземної мови); О. Матвієнко (підготовка вчителя до педагогічної взаємодії з молодшими школярами) А. Береснев (особистісно орієнтовані технології); О. Комар, Н. Павленко (інтерактивні технології в навчанні);

А. Костенко, В. Чичук (мультимедійні технології); Ю. Руднік (інноваційні технології); О. Снігур, О. Суховірський (інформаційні технології).

Систему підготовки вчителів іноземної мови для початкової школи в Україні висвітлено науковцями О. Бігич, С. Івашнєвою, С. Ніколаєвою, О. Скоробагатою, І. Пінчук, О. Троценко та ін.

Увага науковців приділена професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи до навчання іноземних мов у дослідженнях О. Бігич, Л. Гусак, Т. Зубенко, С. Івашнєвої, О. Котенко, Ю. Мазур, І. Пінчук, С. Роман, О. Рудич, Ю. Руднік, М. Сідун, О. Скоробагатою, О. Троценко, Н. Яценюк та ін.

Незважаючи на різноплановий і науковий спектр досліджуваних явищ, проблема формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі залишається недостатньо вивченою. Її актуальність визначається низку між:

- зростаючими вимогами суспільства до якісної професійної освіти та рівнем фахової підготовки майбутніх вчителів початкової школи у вищих навчальних закладах;

- суспільним замовленням на підготовку вчителів початкової школи, які здатні застосовувати іншомовну професійну комунікацію в початковій школі та недостатньою розробленістю концептуальних підходів до визначення змісту цієї підготовки з урахуванням іншомовної складової;

- необхідністю модернізації підготовки майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі у закладах вищої освіти та відсутністю відповідного науково-методичного супроводу для ефективного формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі.

Актуальність означеної проблеми, виявлені суперечності та її недостатня наукова розробленість у педагогічній теорії та практиці зумовили вибір теми дисертації: **«Формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Тема дисертації затверджена вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 9 від 30 грудня 2015 року), узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 1 від 26 січня 2016 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан розробленості проблеми формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі в педагогічній теорії та освітній практиці вищих навчальних закладах.

2. Теоретично обґрунтувати структуру, визначити критерії, показники та характеризувати рівні готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі.

3. Спроекувати організаційно-педагогічну модель формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі.

4. Обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі.

5. Підготувати й упровадити в освітню практику закладів вищої освіти інформаційно-методичні ресурси для формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі.

Об'єктом дослідження є професійна підготовка майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети й вирішення завдань дослідження використано комплекс взаємопов'язаних і взаємообумовлених методів: *теоретичні*: аналіз і систематизація філософської та психолого-педагогічної літератури, навчально-методичних, програмних і нормативних матеріалів для визначення стану досліджуваної проблеми на сучасному етапі; моделювання, аналізу й узагальнення педагогічного досвіду формування готовності майбутніх учителів початкової школи до комунікації засобами іноземної мови; для розроблення моделі технології формування готовності майбутніх учителів початкової школи до комунікації засобами іноземних мов; *емпіричні*: педагогічне спостереження, анкетування, тестування, бесіди (для вивчення особливостей підготовки майбутніх учителів початкової школи до комунікації засобами іноземних мов); експертна оцінка, самооцінювання, тестування (для з'ясування стану готовності майбутніх фахівців до професійної комунікації); педагогічний експеримент – для перевірки ефективності розробленої технології; *статистичні*: статистична обробка даних, отриманих у процесі експериментального дослідження для кількісної і якісної обробки і оцінювання кінцевих результатів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

вперше проаналізовано стан розробленості проблеми формування у майбутніх учителів готовності до іншомовної професійної комунікації в початковій школі в педагогічній теорії та освітній практиці вищих навчальних закладах; визначено компоненти (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний), критерії (інформаційно-когнітивний, мотиваційно-ціннісний, комунікативно-діяльнісний), показники їх прояву та схарактеризовані рівні готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі; спроектовано організаційно-педагогічну модель формування готовності майбутніх учителів до професійної комунікації в початковій школі, яка складається із взаємопов'язаних блоків: теоретичний (мета, завдання, принципи, наукові підходи); організаційний (зміст, форми, методи, педагогічні технології, етапи (мотиваційно-когнітивному, операційно-діяльнісному, результативно-коригувальному) підготовки майбутніх учителів до професійної іншомовної комунікації в початковій школі);

результативний (критерії, показники, рівні та результат готовності); *розроблено* педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі (модернізація змісту навчальних та робочих програм підготовки майбутніх учителів до комунікації іноземною мовою в професійній діяльності в початковій школі та системного використання ІКТ в умовах змішаного навчання; інтенсифікація змісту професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи через уведення вибіркової дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» та «Інноваційні технології навчання іноземних мов у початковій школі»; моделювання ситуацій полікультурної комунікації в навчальній діяльності учнів початкової школи; збагачення студентами особистого комунікативного досвіду іншомовної комунікації в професійному педагогічному середовищі шляхом моделювання ситуацій полікультурної комунікації в навчальній діяльності учнів початкової школи); *удосконалено* форми та методи формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі; зміст навчальних програм з фахових дисциплін; різних видів практики; *уточнено* сутність понять «іншомовної професійної комунікації майбутніх учителів», «готовність до іншомовної професійної комунікації», «формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації»; *подальшого розвитку* набули зміст, форми та методи фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Практичне значення результатів дослідження полягає у впровадженні в тому, що розроблено і впроваджено в процес фахової підготовки майбутніх учителів початкової школи змістовно-методичне забезпечення процесу формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі: вибірових дисциплін «Іноземна мова за професійним спрямуванням» та «Інноваційні технології навчання іноземних мов у початковій школі», навчально-методичного посібника «Іноземна мова за професійним спрямуванням»; доповнені матеріалами для самостійної роботи навчальні дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням», «Ділова англійська мова», «Теорія і практика іноземної мови», «Теорія сучасної іноземної мови»; інформаційно-методичні ресурси, які включають: навчальні посібники «Професійна підготовка майбутнього вчителя іноземних мов у ВНЗ. Педагогічна практика», «My English Home»; навчально-методичний посібник «Соціальні мережі та утворення нових слів англійської мови», «Англійська мова: навчальний посібник для учнів та батьків (English 1 A guide for pupils and parents)», «Лінгводидактичні ігри на уроках англійської мови в початковій школі», «Англійська мова. Типові тестові завдання»; майстер-класи з відповідною тематикою: «How to engage «digital natives» into the process of foreign languages learning» («Як залучити цифрове покоління до процесу навчання іноземних мов»), «The effective ways of foreign languages traditional and innovational learning technologies integration in primary school» («Ефективні способи поєднання традиційних та інноваційних технологій навчання іноземних мов у початковій школі»); удосконалено зміст педагогічної практики студентів.

Навчально-методичні розробки можуть бути використані в освітньому процесі закладів педагогічного спрямування для вдосконалення навчальних планів і програм, зокрема, таких дисциплін: «Англійська мова», «Англійська мова за

професійним спрямуванням», «Ділова англійська мова», «Теорія і практика іноземної мови», «Теорія сучасної іноземної мови», підготовки навчально-методичної літератури для студентів педагогічних спеціальностей; у практичній роботі викладачів закладів вищої освіти, у яких здійснюється підготовка бакалаврів та магістрів спеціальності 013 «Початкова освіта», у психолого-педагогічних дослідженнях відповідної сфери.

Упровадження результатів дослідження здійснено в навчальний процес Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка про впровадження № 17 від 01.10.2020 р.), Навчально-наукового інституту соціально-педагогічної та мистецької освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка про впровадження № 3 від 15.10.2020 р.), Бердянського державного педагогічного університету (довідка про впровадження № 57-14/1118 від 05.11.2020 р.), Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка про впровадження № 57-14/1118 від 05.11.2020 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наведені в дисертації результати отримані автором самостійно. У спільних працях авторів належить: [6] – уточнено сутність розвитку творчого потенціалу студентів як складової комунікативно-орієнтованого навчання, визначено умови для формування навичок активного спілкування засобами новітніх технологій; [7] – здійснено аналіз базової категорії «мовна особистість», «вторинна мовна особистість», «мовно-концептуальна картина світу»; визначено складові компоненти вторинної мовної особистості та рівні їх реалізації в освітньому просторі іншомовної комунікації; [9] – виокремлено основні види та форми академічної мобільності, визначено основні критерії результативності програми академічної мобільності, механізму перезарахування отриманих кредитів Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС); [23] – розроблено навчальний посібник «Професійна підготовка майбутнього вчителя іноземних мов у ВНЗ. Педагогічна практика», розроблено Розділ II. «Зміст педагогічної практики освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»»; уточнені особливості педагогічної практики з іноземної мови в закладах дошкільного типу, початковій школі та в основній (базовій) школі; [24] – розроблено навчальний посібник «Соціальні мережі та утворення нових слів англійської мови», розроблено Розділ I «Домінантна цінність інформаційних технологій», проаналізована роль інформаційних технологій в освітньому процесі, значення блогосфери та соціальних мереж для розвитку особистості сучасного студента; Розділ II «Сучасні тенденції в утворенні нових слів в англійській мові», визначено вплив соціальних мереж на розвиток світогляду та формування навичок англомовної комунікації; [27] – розроблено навчальний посібник «My English Home», розроблено главу «Home Sweet Home», серію комунікативних завдань та рольових ігор по темі; [28] – розроблено навчальний посібник «Типові тестові завдання», розроблено тренувальний тест для складання іспитів з Зовнішнього незалежного тестування.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки, рекомендації та результати дослідження були повідомлені та обговорені на наукових, науково-практичних та науково-методичних конференціях різних рівнів: *міжнародних*: «Основні напрями підготовки сучасного вчителя: глобалізація,

стандартизація, інтеграція» (Умань, 2014), «Современные проблемы науки и образования – 2015» (Будапешт, 2015), «Іншомовна освіта педагога: виклики, проблеми, перспективи» (Київ, 2015), «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та Українські перспективи» (Київ, 2016), International scientific and practical conference «Current trends and factors of the development of pedagogical and psychological sciences in Ukraine and EC countries»: conference proceedings, September (Lublin, 2020); V Международная научно-практическая конференция, посвященная 20-летию основания кафедры теории и практики перевода факультета социокультурных коммуникаций Белорусского государственного университета «Языковая личность и эффективная коммуникация в современном поликультурном мире» (Минск, 2019); Міжнародна науково-практична конференція «Наукові пошуки: актуальні дослідження, теорія і практика» (Київ, 2020); XIX наукова конференція з міжнародною участю «Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація», Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна (Харків, 2020); Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційні наукові дослідження в галузі педагогіки та психології» (Запоріжжя, 2020); XIX міжнародна науково-практична конференція «Технології професійної підготовки майбутнього вчителя: сучасні моделі і компетентнісний дискурс педагогіки А. С. Макаренка» (Полтава, 2020); III Міжнародний науковий конгрес Society of ambient intelligence 2020, VI Міжнародна науково-практична конференція «Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів» (Київ, 2020); Міжнародна заочна конференція «Мовознавча наука у XXI столітті», присвячена світлій пам'яті професора Ф.О. Нікітіної (Київ, 2020); Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Актуальні проблеми психології розвитку особистості» (Київ, 2020); *всеукраїнських*: Всеукраїнський науковий онлайн-форум «Якість професійної підготовки сучасного педагога: український та європейський виміри» (Київ, 2020).

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження висвітлено загалом у 28 наукових публікаціях, серед яких: 1 стаття в колективній монографії, 11 статей у наукових фахових виданнях України, 3 статті в закордонних наукових виданнях, 6 навчально-методичних посібників, 7 тез і матеріалів доповідей апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (310 найменувань, з них 30 іноземною мовою). Основний текст дисертації складає 190 сторінок, загальний обсяг роботи – на 329 сторінках. Робота містить 7 рисунків та 21 таблицю.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і концепцію дослідження; розкрито методи дослідження, його наукову новизну та практичне значення; подано відомості про особистий внесок здобувача, апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації автора, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі «**Теоретичні основи формування готовності майбутніх вчителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі**» здійснено

аналіз стану вивчення проблеми підготовки вчителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі як психолого-педагогічну проблему; уточнено сутність базових понять дослідження; здійснено аналіз освітніх програм та навчальних планів підготовки вчителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі.

Аналіз філософської, психологічної та педагогічної літератури показує, що, здебільшого, науковий пошук ведеться у сфері поняття комунікації. Термін «комунікація» походить з латинської мови і приблизно трактується як похідне від трьох слів: *communicatio* – повідомлення, передача; *communicare* – повідомляти, розмовляти; *communis* – загальний; поняття «комунікація» витлумачується як «спілкування, обмін думками, відомостями, ідеями; передавання одного й того ж змісту від однієї свідомості (колективної чи індивідуальної) до іншої за допомогою знаків, зафіксованих на матеріальних носіях». У сучасній науковій літературі феномен комунікації розглядається або як *дія* (односторонній процес передачі сигналів без здійснення зворотного зв'язку), або як *взаємодія* (двосторонній процес обміну інформацією), або як комунікативний процес, у якому комунікатори по черзі і безперервно виступають у ролі джерела і одержувача інформації.

Теоретичний аналіз наукових праць дозволив уточнити, що комунікація є поняттям ширшим, ніж спілкування, а спілкування визначаємо як форму комунікації.

У межах комунікативного підходу Л. Бахман і А. Палмер вважали, що засвоєння іноземної мови відбувається за принципами засвоєння мовних засобів вираження певної функції. Основна ідея – мова засвоюється через комунікацію, що вимагає активізації існуючих знань («вчитися, щоб вживати») і стимулювання розвитку мовної системи («вживати, щоби вчитися»).

Через складність та багатоаспектність поняття «комунікація» в науковій літературі існує велика кількість моделей комунікації, зокрема, вчені виокремлюють «лінійні, інтерактивні і трансакційні моделі». Найбільш вагомий внесок у розробку класичних лінійних моделей комунікації було внесено у свій час Г. Д. Лассвеллом (*Harold Dwight Lasswell*), К. Е. Шенноном (*Claude Elwood Shannon*), У. Уївером (*Warren Weave*) та Р. Якобсоном.

Комунікативна організація навчального процесу у вищих навчальних закладах передбачає: спрямованість навчання студента не на здобуття мовних знань, а на вироблення навичок (граматичних, лексичних, фонетичних, мовленнєвих умінь), що забезпечують можливість здійснення іншомовної мовленнєвої діяльності під час спілкування, реалізацію мови в актах; друга умова, пов'язана з реалізацією принципу комунікативної організації, передбачає комунікативний характер вправ, що використовуються в навчальному процесі для вироблення навичок і мовленнєвих умінь; формування в студентів спонукально-мотиваційної фази діяльності – створення потреби в іншомовному мовленнєвому спілкуванні.

Взаємообмін інформацією (процес комунікації, акт комунікації) є складним процесом, який утворюють такі структурні елементи: відправник інформації – суб'єкт, який формує зміст, структуру інформації. Процес комунікації, як усвідомлена дія двох суб'єктів, має цілі (досягнення взаєморозуміння), зміст, (інтелектуальна, емоційна, духовна суть інформації), методи (використовувані

способи), результат (наслідок комунікації). Він передбачає появу змін між початковим і кінцевим станом суб'єктів – зміна власної свідомості, внутрішнього образу завдяки усвідомленню навколишнього світу, конкретної ситуації і себе в ньому, власної позиції, мети, змісту, методу, результату комунікації.

Отже, іншомовна професійно орієнтована комунікація – це процес, у межах якого забезпечується потенційна здатність комунікантів реалізувати обмін інформацією іноземною мовою, а також самостійно здійснювати пошук, накопичення й розширення обсягу професійно значущих знань у процесі природного іншомовного професійно орієнтованого спілкування із зарубіжними фахівцями.

В умовах сучасного інформаційного суспільства зростають вимоги до професійної іншомовної компетенції майбутніх учителів початкової школи, які не лише мають володіти іноземною мовою на професійному рівні, але і вдосконалювати цифрову грамотність, використовуючи засоби інформаційно-комунікативних технологій в освіті, іншомовній підготовці та майбутній професійній діяльності.

У вищих освітніх закладах більшості розвинутих країн Америки, Європи та Азії інформаційно-комп'ютерні технології стали невід'ємним компонентом професійної іншомовної підготовки майбутніх перекладачів. Зарубіжними науковцями використовуються такі терміни, як *digital literacy* (цифрова грамотність), *digital competence* (цифрова компетентність), *ICT competence* (компетентність у сфері ІКТ), *ICT literacy* (інформаційно-комунікаційно-технологічна грамотність) та ін. Тому в умовах сучасної освіти для викладача недостатньо мати лише базові навички у володінні ресурсами ІКТ.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій в процесі іншомовної професійної підготовки перекладачів передбачає використання комп'ютера, як інноваційної технології для відтворення мультимедіа з метою доповнення педагогічного підходу викладача.

Формування готовності майбутнього педагога до ефективної професійно-педагогічної комунікації, продуктивної педагогічної діяльності в умовах реформування та модернізації системи освіти в Україні набуває особливого змісту, висвітлює необхідність у доповненні організаційно-методичних засад професійної підготовки майбутніх педагогів. Це, насамперед, пов'язано з розвитком мотивації студентів до підвищення власного професійно-педагогічного та загального комунікативного рівня, формування загальної культурної та фахової освіченості.

Теоретичний аналіз наукових праць дозволив уточнити сутність поняття «готовність майбутнього вчителя початкової школи до іншомовної професійної комунікації в початковій школі» як інтегроване професійно-особистісне утворення, що має складну структуру – когнітивний, мотиваційний, діяльнісний компоненти і засвідчує зорієнтованість майбутнього вчителя на цінність міжкультурного діалогу, готовність до організації навчання іноземної мови в початковій школі за рахунок міжпредметних зв'язків та використання засобів ІКТ, моделювання ситуацій полікультурної комунікації в навчальній діяльності до іншомовної професійної комунікації в початковій школі.

Розтлумачено поняття «підготовка майбутнього вчителя початкової школи до іншомовної професійної комунікації в початковій школі» як динамічний, суб'єкт-суб'єктний процес засвоєння знань, формування умінь та навичок через активні способи пізнавальної діяльності, що впливає на ефективне формування готовності до зазначеної діяльності».

У другому розділі **«Організаційно-методичні засади формування готовності майбутнього вчителя початкової школи до іншомовної професійної комунікації в початковій школі»** досліджено сутність та структуру готовності майбутніх учителів початкової школи до іншомовної професійної комунікації в початковій школі; визначена змістова характеристика організаційно-педагогічної моделі формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі; обґрунтовано інформаційно-методичні ресурси забезпечення процесу формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі.

Для визначення сутності та основних характеристик процесу формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі виникає потреба в створенні відповідної організаційно-педагогічної моделі формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі (рис. 1). Базовими структурними компонентами моделі формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі є три модулі: *теоретичний* (мета, завдання, наукові підходи, принципи), *організаційний* (педагогічні умови, зміст, форми, методи, педагогічні технології, етапи), *результативний* (компоненти, критерії, показники, рівні, результат). Аналіз наукової літератури дозволив нам виділити та охарактеризувати основні принципи підготовки майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі, а саме: системності, науковості, навчально-дослідницької цілісності освітнього процесу, інноваційності, індивідуалізації, співпраці, діяльності, професійної мобільності, варіативності, творчості, неперервності. У результаті наукового пошуку теоретично обґрунтовано *структурні компоненти готовності* (когнітивний, мотиваційний, діяльнісний) майбутніх учителів початкової школи до іншомовної професійної комунікації в початковій школі, визначено *критерії готовності* (інформаційно-когнітивний, мотиваційно-ціннісний, комунікативно-діяльнісний) та *показники* (позитивне ставлення, підвищився інтерес до комунікації іноземною мовою в професійній діяльності в початковій школі; обсяг знань та умінь щодо основ використання комунікації іноземною мовою в професійній діяльності; обізнаність в особливостях полікультурної комунікації) сформованості феномена, схарактеризовано *рівні готовності* (недостатній, середній, достатній, високий) майбутніх учителів початкової школи до іншомовної професійної комунікації в початковій школі, Процес формування готовності майбутнього вчителя початкової школи до іншомовної професійної комунікації в початковій школі, має відбуватися в три етапи: мотиваційно-когнітивному (студенти отримують інформацію про сутність та зміст іншомовної професійної комунікації в початковій школі, відбувається мотивування студентів до зазначеної діяльності), операційно-діяльнісному

Рис. 1 Організаційно-педагогічна модель формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі

(формування навичок та вмінь іншомовної професійної комунікації у початковій школі, застосування на практиці), результативно-коригувальному (відбувається оцінювання досягнутих результатів, аналіз отриманих даних, складання рекомендацій).

Серед педагогічних умов формування готовності до іншомовної професійної комунікації слід виокремити: зорієнтованість майбутнього вчителя на цінність міжкультурного діалогу, що може знайти своє втілення в когнітивному, емотивному й діяльному аспектах, педагогічна та особистісна толерантність, інтенсифікація вивчення іноземної мови за рахунок міжпредметних зв'язків та використання засобів ІКТ, націленість на педагогіку співпраці, моделювання ситуацій полікультурної комунікації в навчальній діяльності.

Пошук оптимального змісту та форм формування готовності майбутніх вчителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі вимагає від викладача використання онлайн-технологій, що дозволяє робити навчання більш мобільним, та відповідає викликам сьогодення, а саме: *асинхронне Інтернет навчання (Asynchronous Online Learning)* відбувається не в режимі реального часу (взаємодія зазвичай відбувається через дошки для обговорень, блоги та месенджери); *синхронне Інтернет навчання (Synchronous Online Learning)* вимагає від викладача та всіх студентів, які навчаються, одночасно взаємодіяти в Інтернеті, дозволяють студентам брати участь у навчанні на відстані в режимі реального часу; *змішане навчання (Hybrid Learning або Blended Learning)* відоме як гібридне навчання, є навчальним середовищем, яке дозволяє здійснювати як особисту, так і онлайн-взаємодію, де учасники навчального процесу поєднують як очну форму навчання, так і комунікацію у дистанційному режимі.

Особливу увагу варто приділити навчанню студентів різних технік ефективної комунікації, засвоєння яких здійснюється за допомогою розроблених мовних курсів із риторики, дискусії, спікерства, дебатів, логіки, комунікативного менеджменту, презентації, а також завдяки широкому використанню ділових і рольових ігор тощо. Специфіка використання загальних інструментів комунікації залежить від цілей взаємодії, відповідальності фахівця, ступеня конфліктності взаємодії, розбіжності інтересів, особливостей особистості тощо. Перелік деяких видів можливої взаємодії показує не тільки різноманітність і рівні складності застосування інструментів комунікації, а й розмаїтість позицій фахівця немовного профілю.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій в процесі іншомовної професійної підготовки перекладачів передбачає використання комп'ютера, як інноваційної технології для відтворення мультимедіа з метою доповнення педагогічного підходу викладача.

Комп'ютерні технології, включаючи програмне забезпечення та інтернет, сприяють покращенню процесу оволодіння іноземною мовою, надаючи можливість користування портативними електронними словниками в процесі навчання, спілкування іноземною мовою з одногрупниками за допомогою месенджерів, читання сайтів новин, участі в онлайн дискусіях, виконання вправ та завдань з електронних носіїв, пошуку слів у мовному контексті для відстеження особливостей їх вживання. Соціальні мережі та велика кількість служб інтернет повідомлень дозволяють запроваджувати різні форми онлайн комунікації. Використання ІКТ в

процесі вивчення іноземних мов майбутніми перекладачами може полягати у виконанні завдань чи вправ (*fill-in-the-bank* англ. заповнити пропуски, створити відео, обмінятися інформацією з одногрупниками), розвитку навичок (читання, письма, аудіювання, говоріння, граматики), впровадженні різних форм навчання (змішане, дистанційне, онлайн) та застосуванні різних видів технологій (комп'ютера, Інтернет, чатів, блогів, онлайн енциклопедій (напр. Wikipedia), відео- та ігрових технологій).

Серед великої кількості Інтернет-технологій варто зазначити про програми і ресурси для створення: інтерактивних історій онлайн Storybird, Storyjumper та ін.; флеш-карток для засвоєння іншомовних лексичних одиниць Anki, Quizlet, Barabook та ін.; хмар-тегів Tagul та ін.; коміксів Writecomics, ToonDoo та ін.; різноманітних форм опитування, тестів та вікторин Quizalize, Socrative, Formative, Kahoot та ін.; карт знань Coogole, Mindomo, Mind-mup, MindMeister, Xmind та ін.; одночасної роботи у форматі спільної дошки Padlet, Linoit та ін. До того ж потужними програмами для створення різноманітних іншомовних вправ, а також навчання основних видів мовленнєвої діяльності є, зокрема, LearningApps та «Hot Potatoes».

Фундаментом у змісті підготовки майбутнього вчителя початкової школи до іншомовної професійної комунікації в початковій школі є опанування системи психолого-педагогічних, лінгвістичних та методичних знань.

Система лінгвістичних знань об'єднує теоретичні та практичні питання навчання іноземних мов, які здійснюються під час іншомовної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Результатом цієї підготовки повинно стати володіння іноземною мовою на рівні B2-C1 відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти.

Засобами формування іншомовної та професійної компетентності, що готують студентів до практичної діяльності є: моделювання педагогічних ситуацій; моделювання ситуацій професійної діяльності; застосування ігор (сюжетно-рольової гри, гри-драматизації, ділової гри); сучасні інтерактивні технології; ділові ігри.

Організація та проведення ділової гри на заняттях з англійської мови полягає в максимальному наближенні процесу навчання студентів до майбутньої професійної діяльності. Відповідно до наших цілей навчання іноземної мови ми розробляли ділову гру, що імітує реальну діяльність педагога. Ефективність ділової гри залежить від рівня практичної спрямованості навчального матеріалу та його відповідності іншомовної мовленнєвої компетенції студентів. Моделювання ситуацій професійної діяльності та ділова гра на заняттях з іноземної мови фахового спрямування наближає майбутнього педагога до практичної роботи, сприяє покращенню не тільки іншомовної комунікативної компетентності, а й активно формує професійну компетентність майбутнього педагога.

Вагомим стимулюючим чинником до самостійної діяльності з методики навчання іноземній мові в початковій школі є підготовка до активної педагогічної практики (студенти вчать розробляти фрагменти уроків та плани-конспекти уроків і демонструвати їх на аудиторних заняттях). Важливу роль у підготовці студентів відіграє участь у роботі студентської проблемної групи чи наукового гуртка під керівництвом викладача.

Отже, у процесі формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі, викладачам закладів вищої освіти, важливо формувати в студентів пізнавальний інтерес до іншомовної професійної комунікації в початковій школі, самостійності, творчої активності; використання засобів іноземної мови для формування в студентів готовності до науково-дослідної роботи за допомогою участі в «круглих столах», гуртках, конкурсах та олімпіадах; організація навчання через дослідження, коли в студента формується досвід самостійного пошуку; впровадженням в освітній процес сучасних інноваційних технологій викладання; інтеграція колективних та індивідуальних форм навчальної діяльності.

У третьому розділі **«Дослідно-експериментальна перевірка процесу формування готовності майбутнього вчителя початкової школи до іншомовної професійної комунікації в початковій школі»** охарактеризовано організаційні та методичні аспекти здійснення педагогічного експерименту, у процесі якого перевірялась ефективність організаційно-педагогічної моделі, педагогічних умов та інформаційно-методичних ресурсів формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі.

Аналіз наукових джерел, а також практика організації освітнього процесу підготовки студентів спеціальності «Початкова освіта» освітній рівень: перший (бакалаврський), показали відсутність ґрунтовних досліджень, які б пропонували методика професійної підготовки майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі, зокрема, змістовно-методичного забезпечення цього процесу.

Потреба у вирішенні цієї проблеми зумовила необхідність проведення педагогічного експерименту, у ході якого було апробовано розроблене нами змістовно-методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі з урахуванням визначених організаційно-педагогічних умов цього процесу, а також проаналізовано отримані результати з метою підтвердження їх статистичної значущості.

Апробація запропонованого змістовно-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі передбачала проведення педагогічного експерименту на базі Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, Бердянського державного педагогічного університету, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

На організаційно-підготовчому етапі дослідження педагогічного експерименту (2015 – 2016 рр.) був здійснений розподіл респондентів на контрольну та експериментальну групи. У дослідженні взяли участь 360 студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» бакалаврський освітній рівень, які були розділені на експериментальну групу (184 особи) та контрольну групу (176 осіб). Рівноцінність груп було проаналізовано на основі констатувального зрізу, який проводився шляхом вихідного тестування рівня готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі.

Метою констатувального етапу педагогічного експерименту (2016 – 2017 рр.) було виявлення початкового рівня готовності вчителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі, шляхом проведення анкетування, спрямованого на виявлення особистісних пріоритетів, мотивації та значущості до вищезазначеного виду діяльності; проведення вхідного тестування рівня готовності до іншомовної професійної комунікації в початковій школі в експериментальній та контрольній групах; обробка, аналіз та узагальнення отриманих результатів, перевірка їх статистичної значущості.

Відтак, досліджуючи процес підготовки вчителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі ми вирішили дослідити стан їх готовності до вищезазначеного виду діяльності. Для цього були визначені критерії, показники та рівні сформованості готовності вчителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі, що, на нашу думку, дозволить обґрунтувати шляхи оптимізації методичної компоненти їх професійної підготовки з точки зору формування їх готовності до іншомовної професійної комунікації в початковій школі.

На формувальному етапі педагогічного експерименту (2018 – 2019 рр.) було здійснено дослідно-експериментальну перевірку висунутої гіпотези та концептуальних положень дослідження, запроваджено реалізацію інформаційно-методичних ресурсів формування готовності майбутніх вчителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі, виявлено динаміку рівнів сформованості готовності майбутніх вчителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі.

На контрольному етапі педагогічного експерименту (2019 – 2020 рр.) відбувалось проведення якісної та кількісної обробки одержаних даних, аналіз та перевірка одержаних результатів експериментального дослідження щодо їхньої статистичної значущості.

У процесі здійснення експерименту було визначено рівні сформованості готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі до та після експериментального навчання. З метою кращої візуалізації проаналізованої вище динаміки змін представимо отримані дані щодо розподілу студентів експериментальної та контрольної груп за рівнями сформованості готовності до іншомовної професійної комунікації в початковій школі у вигляді гістограми (рис. 2).

Для визначення змін у відносних кількостях студентів контрольної та експериментальної груп по кожному рівню сформованості готовності до іншомовної професійної комунікації в початковій школі, що відбулися після реалізації організаційно-педагогічної моделі формування готовності майбутніх вчителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі, яка передбачала використання визначеного змістовно-методичного забезпечення, дотримання сформованих педагогічних умов професійної підготовки майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі, а також запровадження спецкурсу «Іноземна мова для професійної педагогічної комунікації».

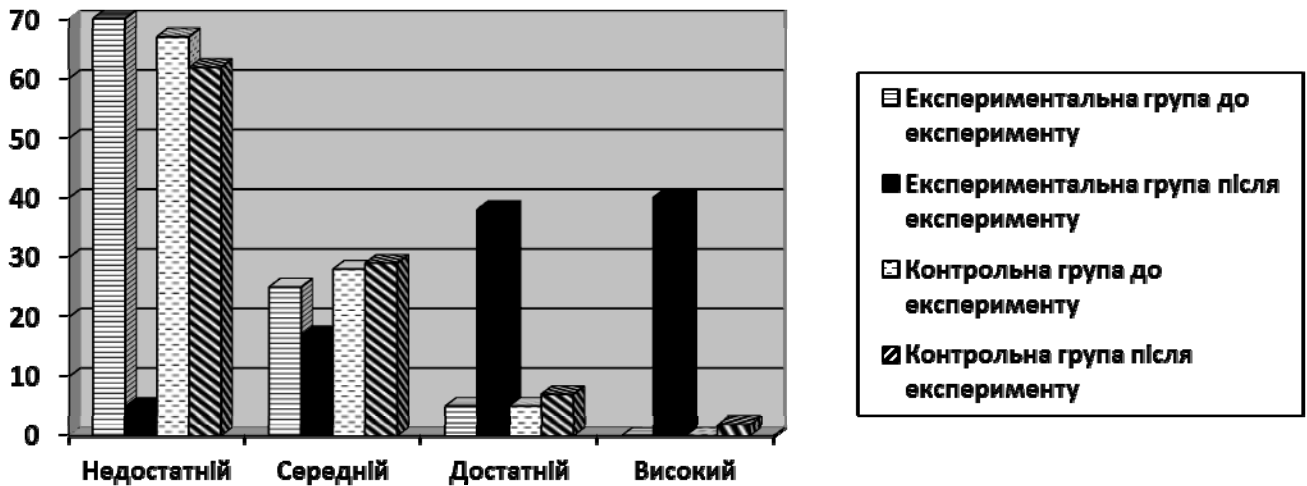

Рис. 2 Гістограма розподілу студентів експериментальної та контрольної груп за рівнями сформованості готовності до іншомовної професійної комунікації в початковій школі.

При підготовці майбутніх фахівців до іншомовної комунікації всі вправи й завдання повинні бути комунікативно виправданими, вмотивованими з обмеженою інформацією, можливістю вибору та реакцією (*information gap, choice, feedback*). Для їх виконання потрібна наявність додаткової інформації, певних зусиль для її досягнення. Це сприятиме кращій та більш ефективній організації навчальної діяльності. Найбільш ефективними є такі форми парної та групової роботи: внутрішні (зовнішні) кола (*inside / outside circles*); мозковий шторм (*brain storm*); читання зигзагом (*jigsaw reading*); обмін думками (*think-pair-share*); парні інтерв'ю (*pair-interviews*) та інші. Важливим засобом інноваційного навчання є також використання мультимедійного комплексу (МК) у складі інтерактивної дошки, персонального комп'ютера й мультимедійного проєктора. Такий комплекс поєднує всі переваги сучасних комп'ютерних технологій і виводить процес навчання на якісно новий рівень. Завдяки наочності й інтерактивності МК дозволяє залучити кожного до активної роботи.

Серед студентів експериментальної групи було застосовано такі формули:

$$\Delta_{ексL} = |n_{in\ ісляексп} - n_{ідодекс}| \text{ та } \Delta_{контрL} = |m_{in\ ісляексп} - m_{ідодекс}|$$

Дані, що характеризують розподіл студентів експериментальної та контрольної груп до та після реалізації експериментального навчання за рівнями сформованості їх готовності до іншомовної професійної комунікації в початковій школі, подано у таблиці 1.

Зміни приросту відносної кількості студентів за рівнями сформованості готовності до іншомовної професійної комунікації в початковій школі розподілились таким чином: різниця у експериментальній та контрольній групах студентів на недостатньому рівні склала 60%, на середньому – 9%, на достатньому – 31%, високому – 38%, що свідчить про ефективність організації навчання, а також вибору методів, форм, підходів тощо, які були визначені у розробленій моделі підготовки вчителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі.

Порівняльний аналіз приросту відносної кількості респондентів за рівнями сформованості готовності до іншомовної професійної комунікації в початковій школі

Рівні сформованості готовності	Приріст відносної кількості студентів, %	
	Експериментальна група	Контрольна група
Недостатній	-65	-5
Середній	-8	1
Достатній	33	2
Високий	40	2

Отже, характеристики всіх порівнюваних вибірових сукупностей, окрім експериментальної та контрольної груп після експерименту, експериментальної групи до та після експерименту, а також контрольної групи до експерименту та експериментальної після завершення експериментального навчання співпадають на рівні статистичної значущості $\alpha = 0,05$. Емпіричні значення критерію однорідності χ^2 порівняння вибірових сукупностей експериментальної та контрольної груп після завершення експериментального навчання більше критичного значення $\chi^2_{0,05} = 9,49$. Це означає, що достовірність характеристик зазначених порівнюваних вибірових сукупностей після завершення експериментального навчання складає 95%. Відтак, маємо підстави стверджувати, що виявлене підвищення результатів виконання вихідного тесту респондентами експериментальної групи не є випадковим, а логічним наслідком ефективності запропонованого змістовно-методичного забезпечення підготовки вчителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі, а також запропонованих педагогічних умов.

Після завершення експериментального навчання кількість респондентів експериментальної групи (184 особи), рівень готовності яких визначався, як недостатній, зменшилась на 65%. Кількість студентів з середнім рівнем скоротилась на 8%. Кількість майбутніх учителів початкової школи з достатнім рівнем готовності до іншомовної професійної комунікації в початковій школі зросла на 33%, високим – на 40%. Зміни у респондентів контрольної групи (176 осіб) виявились незначними відповідно до статистичного вимірювання.

Отже, отримані результати переконливо свідчать про ефективності розроблених організаційно-педагогічної моделі, педагогічних умов та інформаційно-методичних ресурсів формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі.

ВИСНОВКИ

Теоретичне та експериментальне вирішення проблеми формування готовності майбутніх вчителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі дало підстави для таких висновків:

1. Проаналізовано стан розробленості проблеми формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації у початковій школі в педагогічній теорії та освітній практиці вищих навчальних закладах, який підтвердив її актуальність та доцільність, і засвідчив, що незважаючи на різноплановість та спектр тематики наукових досліджень, присвячених формуванню готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності в початковій школі, проблема готовності майбутніх учителів до ефективного використання іноземної мови в своїй професійній діяльності в сучасних умовах глобалізації та «цифровізації» суспільних процесів залишається малодослідженою. Запровадження нових форм навчання (дистанційне, змішане та ін.), можливості академічної мобільності та самоосвітньої діяльності з використанням ресурсів інтернету потребує від сучасного вчителя нових навичок та вмінь, опанування інноваційними формами професійної іншомовної комунікації з використанням засобів інформаційно-комунікативних технологій. Аналіз стану дослідження зумовлює необхідність розроблення системи змісту та визначення педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації у початковій школі.

2. У дослідженні теоретично обґрунтовано структурні компоненти та показники готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі: *мотиваційний* (ставлення до комунікації іноземною мовою в професійній діяльності вчителя в початковій школі та системного використання ІКТ в умовах змішаного навчання; інтерес до їх застосування; наявність потреби до комунікації іноземною мовою в професійній діяльності в початковій школі); *когнітивний* (забезпечення сформованості знань щодо когнітивного розвитку учнів початкової школи; достатній рівень володіння іноземною мовою майбутнього вчителя в початковій школі; сформованість навичок використання ІКТ у методичній діяльності вчителя початкової школи); *діяльнісний* (сформованість умінь щодо когнітивного розвитку учнів початкової школи; застосування ІКТ у методиках навчання дисциплін початкової школи та умінь щодо опанування сучасних й перспективних ІКТ); *критерії* (інформаційно-когнітивний, мотиваційно-ціннісний, комунікативно-діяльнісний), показники, схарактеризовані рівні (недостатній, середній, достатній, високий) готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі.

3. Спроектовано організаційно-педагогічну модель формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі, яка складається з взаємопов'язаних блоків: теоретичний (мета, завдання, принципи, наукові підходи); організаційний (зміст, форми, методи, педагогічні технології, етапи); результативний (критерії, показники, рівні, результат готовності).

4. Теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації у початковій школі, а

саме: модернізація змісту навчальних та робочих програм підготовки майбутніх учителів до комунікації іноземною мовою в професійній діяльності в початковій школі та системного використання ІКТ в умовах змішаного навчання; інтенсифікація змісту професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи через уведення вибіркової дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» та «Інноваційні технології навчання іноземних мов у початковій школі»; моделювання ситуацій полікультурної комунікації в навчальній діяльності учнів початкової школи; збагачення студентами особистого комунікативного досвіду іншомовної комунікації в професійному педагогічному середовищі шляхом моделювання ситуацій полікультурної комунікації в навчальній діяльності учнів початкової школи.

Експериментально перевірено ефективність розроблених педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі та доведено позитивну динаміку в процесі підготовки майбутніх вчителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі, а саме ефективність формування їх готовності, яка була визначена за допомогою розроблених методів оцінювання (анкетування, вхідного та вихідного тестування тощо), критеріїв, показників та рівнів її сформованості.

Динаміка змін за рівнями сформованості готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі, найбільш значною є в студентів експериментальної групи. Відсоткове співвідношення респондентів експериментальної групи після експериментального навчання з високим рівнем зросло на 40%, що становить 73 особи, достатнім збільшилось на 33% (71 особа), середнім – зменшилось на 8% (31 особа), недостатнім – на 65% (9 осіб). У порівнянні з контрольною групою якісні зміни є менш помітними, оскільки лише на 2% збільшилась кількість студентів з високим рівнем (3 особи), на 2% – з достатнім (13 осіб), на 1% – з середнім (51 особа), і лише на 5% зменшилась кількість студентів з недостатнім рівнем (109 осіб). Такі статистичні зміни в експериментальній групі свідчать про ефективність запропонованої підготовки, що в свою чергу підтверджує дієвість розроблених педагогічних умов. Незначний прогрес студентів контрольної групи може бути пов'язаний з самостійною дослідницькою діяльністю, яка була зумовлена особистим інтересом студентів після проведення вхідного тестування.

Зміни приросту відносної кількості студентів за рівнями сформованості готовності до іншомовної професійної комунікації в початковій школі розподілились таким чином: різниця в експериментальній та контрольній групах студентів на недостатньому рівні склала 60%, на середньому – 9%, на достатньому – 31%, високому – 38%, що свідчить про ефективність організації навчання, а також вибору методів, форм, підходів тощо, які були визначені у розробленій моделі підготовки вчителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі.

Результатами експерименту було встановлено, що рівень готовності до іншомовної професійної комунікації в початковій школі респондентами експериментальної групи після завершення експериментального навчання виявив таку динаміку: кількість осіб з недостатнім рівнем зменшилась на 65%, середнім –

8%; з достатнім збільшилась на 33%, а високим – на 40%. Зміни в контрольній групі виявились менш значними.

5. Підготовлено й упроваджено в освітню практику закладів вищої освіти інформаційно-методичні ресурси для формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі, які включають: навчальні посібники «Професійна підготовка майбутнього вчителя іноземних мов у ВНЗ. Педагогічна практика», «My English Home»; навчально-методичний посібник «Соціальні мережі та утворення нових слів англійської мови», «Англійська мова: навчальний посібник для учнів та батьків (English 1 A guide for pupils and parents)», «Лінгводидактичні ігри на уроках англійської мови в початковій школі», «Англійська мова. Типові тестові завдання»; майстер-класи з відповідною тематикою: «How to engage «digital natives» into the process of foreign languages learning» («Як залучити цифрове покоління до процесу навчання іноземних мов»), «The effective ways of foreign languages traditional and innovational learning technologies integration in primary school» («Ефективні способи поєднання традиційних та інноваційних технологій навчання іноземних мов у початковій школі»); удосконалено зміст педагогічної практики студентів.

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

Монографія

1. **Ророва Л.** «Rethinking of future primary school teacher's training for the professional communication by means of English in the 21st century». The XXI Century Education: Realities, Challenges, Development Trends : collective monograph. 2020. PP. 444-462.

Статті у наукових фахових виданнях України

2. **Попова Л. М.** Соціокультурний компонент у формуванні професійної компетентності вчителя іноземних мов. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання.* Київ, 2005. Випуск 4. С. 45-48.

3. **Попова Л. М.** Мовні можливості дітей молодшого шкільного віку в опануванні іноземної мови. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання.* Київ, 2006. Випуск 5. С. 279-234.

4. **Попова Л. М.** Характеристика змісту мовленнєвої компетенції, який ефективно сприймається засобами інформаційних технологій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання.* Київ, 2008. Випуск 7. С. 117-124.

5. **Попова Л. М.** Психолого-педагогічні передумови використання інформаційних технологій у педагогічних ВНЗ. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання.* Київ, 2008. Випуск 9. С. 104-114.

6. **Попова Л. М.**, Гудій С. О. Активізація творчого потенціалу студентів ВНЗ як складова комунікативно-орієнтованого навчання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання*. Київ, 2017. Випуск 26. С. 43-48.

7. **Попова Л.М.**, Гудій С.О. Лінгводидактична категорія «вторинна мовна особистість» в процесі формування іншомовної компетенції майбутнього вчителя початкової школи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання*. Київ, 2019. Випуск 31. С. 130-134.

8. **Попова Л. М.** Теоретичні основи підготовки майбутніх учителів початкової школи до міжкультурної комунікації. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2019. № 2 (18). С. 229-235.

9. **Попова Л. М.**, Матвієнко О. В. Академічна мобільність як складова підготовки майбутніх вчителів до міжкультурної комунікації в умовах євроінтеграції. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Випуск 21. Том 2. С. 147-150.

10. **Попова Л. М.** Формування готовності майбутніх учителів до іншомовної комунікації за умов змішаного навчання в початковій школі. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Випуск 27. С. 138-142.

11. **Попова Л. М.** Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до іншомовної професійної комунікації в умовах запровадження дистанційного навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2020. Випуск 29. С. 147-150.

12. **Попова Л. М.** Визначення критеріїв оцінювання сформованості іншомовної компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Випуск 24. Том 2. С.14-25.

Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях

13. **Popova L.** The Forming of Professionally Oriented Foreign Language Communication Skills in Future Teachers of Ukrainian Primary School. *Intellectual Archive*. Canada : Shiny World Corp, 2020. Vol. 9. № 3. PP. 139-157.

14. **Popova L.** Formation of the preparation of future primary school teachers for intercultural professional communication by the means of innovative educational technologies. *Research and Innovation*. New York, USA, 2020. PP. 196-200.

15. **Попова Л. М.** Функциональное переосмысление лексики английского языка в сфере современных информационных технологий. *European Journal of Literature and Linguistics*. Vienna, Austria. 2015. № 3. PP. 8-11.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

16. **Попова Л. М.** Лингводидактические технологии формирования готовности к межкультурному общению на английском языке в сфере современных информационных технологий. *Языковая личность и эффективная коммуникация в*

современном поликультурном мире : матеріали V Міжнарод. науч.-практ. конф., посвящ. 20-летию основания каф. теории и практики перевода фак. социокультур. Коммуникаций, 24-25 окт. 2019 г. Минск : БГУ, 2019. С. 20-23.

17. **Попова Л. М.** Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до міжкультурної комунікації в умовах глобалізації. *Інноваційні наукові дослідження в галузі педагогіки та психології* : матеріали науково-практичної конференції, 7-8 лютого 2020 р. Запоріжжя, 2020. Ч. 2. С. 29-32.

18. **Попова Л. М.** Моделювання професійної майстерності майбутнього вчителя початкової школи в контексті українських та світових практик. *Технології підготовки майбутнього вчителя: сучасні моделі і компетентнісний дискурс педагогіки А. С. Макаренка* : матеріали XIX Міжнар. наук.-практ. конф., 12-13 берез. 2020 р. Полтава : ФОП Гаража М.Ф., 2020. С. 163-164.

19. **Popova L.** Contents, forms and methods of future primary school teachers' training for professional communication by foreign language. *Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення* : матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет конф., 28-29 трав. 2020 р., м. Київ. Луцьк : СНУ ім. Лесі Українки, 2020. С. 22-23.

20. **Попова Л. М.** Актуальні проблеми функціонального переосмислення лексики сфери інформаційних технологій. *Сучасні тенденції розвитку науки* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 9-10 берез. 2019 р. Київ : МЦНД, 2019. С. 41-42.

21. **Попова Л. М.** Актуальні проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи в закладах вищої освіти. *Гуманітарний корпус*. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2020. Випуск 31. С. 124-125.

22. **Popova L. M.** Influence of media technologies on the formation of future primary school teachers' readiness for professional communication in a foreign language. *Current Trends and Factors of the Pedagogical and Psychological Sciences in Ukraine and EU Countries: International scientific and practical conference, 25–26 September 2020*. Lublin, 2020. PP. 219-222.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

23. Калініна Л. В., Махінов В. М., **Попова Л. М.** Професійна підготовка майбутнього вчителя іноземних мов у ВНЗ. Педагогічна практика. Навчальний посібник. 2007. 96 с.

24. **Попова Л. М.,** Однорог Є. В. Соціальні мережі та утворення нових слів англійської мови. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. 106 с.

25. **Попова Л. М.** Англійська мова : навчальний посібник для учнів та батьків (English 1 A guide for pupils and parents). Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. 84 с.5.

26. **Попова Л. М.** Лінгводидактичні ігри на уроках англійської мови в початковій школі : методичний посібник. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. 54 с.

27. **Попова Л. М.,** Бернацька О. В., Глоба О. В., Гудій С. О., Комогорова М. І. Навчальний посібник з англійської мови для студентів

спеціальності «Початкова освіта» (My English Home). Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 217 с.

28. **Попова Л. М.**, Бернацька О. В., Гудій С. О., Комогорова М. І., Лук'янчук С. Ф., Мирошниченко О. В. Англійська мова. Типові тестові завдання. К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. 66 с.

АНОТАЦІЯ

Попової Л. М. «Формування готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі». Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2021.

Дисертація присвячена проблемі підготовки майбутніх учителів до іншомовного професійного спілкування в початковій школі. Зміна ролі освіти в сучасному світі, нагальна потреба постійно вчитися та вдосконалювати професійні навички в умовах глобалізації, інтенсивність сучасного суспільства, економічні та соціально-культурні процеси інтеграції сприяють розвитку іншомовної комунікації, збільшенню професійних контактів, розширенню міжнародної співпраці та мобільності. У зв'язку з цим зростає актуальність проблеми взаємодії фахівців за допомогою іноземної мови, особливо тих, чия професійна діяльність пов'язана з потребою постійно оновлювати та вдосконалювати свої знання, залучатись до програм академічної мобільності. Зміни в комунікаційній системі призводять до змін у системі цінностей, компетентності та культури цифрової епохи, сприяє формуванню нових форм професійної комунікативної взаємодії в освітньому середовищі, спонукає до переосмислення процесу та пошуку нових шляхів реалізації принципів готовності майбутнього вчителя до навчання іноземних мов.

У процесі здійсненого аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми дослідження зроблено висновок щодо їх орієнтованості на вивчення аспектів підготовки майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі, а також інноватизації освіти загалом, відтак виявлено недостатню розробленість аспекту професійної підготовки вчителів початкової школи до іншомовної професійної комунікації в початковій школі як у теоретичному, так і методичному контекстах, що й зумовило необхідність оптимізації вищезазначеного процесу.

Розтлумачено поняття «іншомовна професійна комунікація» як уніфікованої характеристики особистості фахівця, яка включає загальні (інструментальні, міжособистісні, системні) та фахові (психолого-педагогічна, іншомовна комунікативна, лінгвокраїнознавча, лінгводидактична, полікультурна та інноваційна) компетентності, взаємовплив яких сприяє оптимізації його професійної діяльності.

Уточнено зміст поняття «підготовка до іншомовної професійної комунікації в початковій школі», яке ми трактуємо як сукупність нових методик, організаційних

форм, методів, прийомів, засобів навчання, спрямованих на формування в майбутніх учителів готовності до іншомовної професійної комунікації в початковій школі і мають вищий рівень активності суб'єктів освітнього процесу.

Визначено готовність майбутнього вчителя до іншомовної професійної комунікації в початковій школі – структурне утворення особистості, що охоплює мотиваційний, когнітивний, діяльнісний компоненти готовності, є результатом професійної підготовки майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі.

Обґрунтовано компоненти, критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх учителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі. Такими компонентами було визначено: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний; критеріями: мотиваційно-адаптаційний, когнітивно-інформаційний та діяльно-комунікативний. Відповідно до конкретизованих у тексті дослідження показників було виокремлено такі рівні готовності майбутніх вчителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі: недостатній, достатній, середній та високий.

Експериментально перевірено запропоноване змістовно-методичне забезпечення та доведено позитивну динаміку в процесі підготовки майбутніх вчителів до іншомовної професійної комунікації в початковій школі

Ключові слова: підготовка, професійна підготовка, професійна діяльність, освітні парадигми, готовність, психолого-педагогічна готовність до професійної діяльності, професіограма вчителя початкової школи, комунікація, професійна іншомовна комунікація.

Popova L. Formation of Readiness of Future Teachers for Foreign Language Professional Communication in Primary School. – Qualified scientific work on the rights of the manuscript.

Dissertation to obtain Candidate of Pedagogics scientific degree in Pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 «Theory and Methods of Professional Education». – National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, 2021.

The dissertation is devoted to the problem of preparation of future teachers for foreign language professional communication in primary school. Changing the role of education in the modern world, the urgent need to constantly learn and improve skills in the context of globalization, the intensity of modern society, economic and socio-cultural processes of integration contribute to the development of foreign language communication, increase professional contacts, expand international cooperation and mobility. In this regard, the urgency of the problem of interaction of specialists with the help of a foreign language is growing, especially those whose professional activity is associated with the need to constantly update and improve their knowledge, to be involved in academic mobility programs. Changes in the communication system lead to changes in the system of values, competencies and culture of the digital age, promotes the formation of new forms of professional communication in the educational environment, encourages rethinking the process and finding new ways to implement the principles of future teachers' readiness to learn foreign languages.

In the process of analysis of psychological, pedagogical and methodological

literature on the research problem, a conclusion was made about their focus on studying aspects of future teachers' preparation for foreign language professional communication in primary school, as well as innovation of education in general. professional communication in primary school in both theoretical and methodological contexts, which necessitated the optimization of the above process.

The concept of "foreign language professional communication" is explained as a unified characteristic of the specialist's personality, which includes general (instrumental, interpersonal, systemic) and professional (psychological-pedagogical, foreign language communicative, linguistic, linguodidactic, multicultural and innovative) competence of his activity.

The meaning of the concept "preparation for foreign language professional communication in primary school" is clarified, which we interpret as a set of new methods, organizational forms, methods, techniques, teaching aids aimed at forming future teachers' readiness for foreign language professional communication in primary school and have a higher level. activity of subjects of educational process.

The readiness of future teachers for foreign language professional communication in primary school is determined – the structural formation of personality, which includes motivational, cognitive, activity components of readiness, is the result of professional training of future teachers for foreign language professional communication in primary school.

The components, criteria, indicators and levels of readiness of future teachers for foreign language professional communication in primary school are substantiated. The following components were defined: motivational, cognitive, activity; criteria of motivational-adaptive, cognitive-informational and activity-communicative. According to the indicators specified in the text of the study, the following levels of readiness of future teachers for foreign language professional communication in primary school were identified: insufficient, sufficient, secondary and high.

The proposed content and methodological support was experimentally tested and the positive dynamics in the process of preparing future teachers for foreign language professional communication in primary school was proved.

Key words: training, professional training, professional activity, educational paradigms, readiness, psychological and pedagogical readiness for professional activity, profессиogram of primary school teacher, communication, professional foreign language communication.

Підписано до друку 05.04.2021 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Наклад 100 прим. Зам. № 097
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26.